

Igale õpilasele raamatukogu!

Kasvatuslikes küsimusis on üheks raskemini lahendatavaks probleemiks õpilase vaba aja kasutamine. Kes lastevanemaist või õpetajaist ei tunneks muret iga hetke eest, mis ta hoolealune veedab omapead! Ja kui me ka teame, et koolitöö ei rakenda kaugeltki kogu noorusenergiat, et selle energia ülejääk tahab ennast avaldada erinevalt õppetööst ja et seejuures peab andma noorele juba varajases nooruses võimalusi isetegevuseks ja endaalgatuse arendamiseks, kõik need teadmised ei kõrvalda veel meie tõsist kartust selle eest, et õpilane ilma meie järelevalveta võiks sattuda halbade mõjude alla.

Kuidas suunata noorte energia ülejääk kasulikele radadele, kuidas seda teha nii, et nad selles ei näeks oma isetegevuse piiramist, vaid et see koguni õhutaks nende teotsemisrõõmu, on küsimused, mille akuutsus ei vähene pedagoogikas kunagi.

Ulatuslikuks ürituseks noorte vaba aja korraldamisel on noorsoo-organisatsioonid. Nende tähtsus

kooliealistele lastele on määratu suur, aga nad ei haara siiski kõiki neid mitmekesiseid huvialasid, milles avaldub kasvava noore kujunev isiksus. Piltlikult öeldes haarab noorsoo-organisatsiooni töö ainult ühe külje hulknurgast, milleks on noore huvid ja mille teised küljed on igal noorel erinevad. Organisatsioon taotleb üldisi huve: ta selgitab noortele põhimõtteid, mis on kehtivad igapäevase kohta — isamaa-armastus, kohusetunne, ausus jne., kasvatades ja arendades seega neid tublideks ja kohusetruudeks kodanikeks.

Selle kõrval ei tohi aga unustusse jätta ka noore individuaalset kujunemist, mille juures on mõõtuandvaiks tegureiks noore huvid. Organisatsioonil, arvestades tema liikmete rohkust, on võimatu pöörata tähelepanu iga üksiku liikme huvide viljelemisele. Seda peab tegema, kui me tahame hoida noori valele teele sattumast, ikkagi kas kodu või kool — ülesanne, millesse me peame suhtuma erilise hoole ja vastutustundega, sest vastavalt noore huvialadele kujunevad ka tema isiksus, edaspidine käekäik ja tulevik.

Noore huvid avalduvad varakult. Juba laste mängudes võime tähele panna nende huvialade erinevusi: üks mängib meelsamini sõdurit, teine kaupmeest, kolmas eelistab kooliõpetajaametit jne. Loomulikult ei saa me kõnelda lapse juures veel mingisugusest kindlajooneliselt väljakujunenud huvist, aga nii hetkeline ja pealiskaudne, kui see ka on, see mõjustab tema vaba aja veetmist ja jätab tasse mälestuste näol kord vähem, kord rohkem sügavamaid muljeid.

Meie, s. t. lastevanemate ja kooliõpetajate hooletaks peab olema järelevalve lapse huvide väljakujunemise üle. Me peame teda hoidma halbade mõjustuste ja muljete eest, äratades tas huvi alade vastu, mille

viljelemine on talle kasuks, aga ühtlasi ka huvitavaks ajaviiteks.

Ühenduses viimaseil aastatel eriti hoogsaks muutunud raamatupropagandaga pöörame tähelepanu tahes-tahtmata raamatule. Raamatu kasulikkuses ei kahtle tänapäeval keegi, samuti ka tema tähtsuses noorsoole. Ja otsides noorele kasulikke huvialasid, leiame temas parima ala, kuhu suunata noorte vaba energia.

Et noored õpiksid õieti hindama raamatu väärtust, selleks tuleb neis kõigepealt äratada raamatu vastu huvi. Seda peab tegema juba lapse varajases nooruses, kuigi siingi on kehtiv vanasõna, et parem hilja, kui mitte kunagi.

Eelkoolialise veenmiseks piisab üksnes raamatu piltide kirevusest. Koolialise lapse puhul tuleb aga arvestada märksa erinevamaid momente. Raamatut ei tohi talle peale sundida, vaid ta peab ise kogema selle hüvedes. Kasvatajate ülesandeks olgu ainult raamatute valik ja kättesaadavaks tegemine.

Sobivaid raamatuid leiame iga ala jaoks. Kui näiteks noor on spordihuviline, võib talle anda lugeda sporti käsitlevaid teoseid, milles ühtlasi käsitellakse ka tervishoidu ja eetilisi küsimusi; käsitööst huvitatule vastavaid käsiraamatuid, kus ta leiab ka juhtnööre kalkulatsioonide ja materjalide kohta, matkahuvilistele reisukirjeldusi jne.

Nii harjub noor kasutama raamatu abi ja veendub peatselt tema hädatarvilikkuses.

Samas kasvab temas ka suurem huvi raamatute säilitamise ja kogumise vastu. Me oleme igauks tundma õppinud oma lapseas teatavat kogumisiha, väljendus see siis markide, kivikeste, kompvekipaberite

või postkaartide kogumise näol. Sama huvi võib rakendada ka raamatute puhul, istutades nii lapsesse soovi koguda endale isiklik raamatukogu.

Võimaldades õpilasele kujundada oma isikliku raamatukogu, oleme talle sellega osutanud teene, mille hüved osalt meidki haaravad.

Kõigepealt vaatleme õpilase raamatukogu tähtsust õpilase elus. Ta hakkab rohkem lugema, sest olles pidevalt ühenduses raamatukogu korraldustöödega, ärkab temas ka suurem huvi oma raamatute vastu.

Ta on rohkem kodus, järelevalve all, ja seda täiesti omal tahtel, sest raamatukogu korraldustööd nõuavad talt mõnevõrra aega. Alates raamatute valikuga, mis on juba omast kohast õpetlik ja kasulik, kuna ta nii tutvub ilmunud raamatutega, otseteed raamatute lugemisega, nende nimekirjadesse võtmisega, loetud raamatuist märkmete tegemisega, eelarvete koostamisega jne. — see kõik seob teda suurema osa vabast ajast koduga.

Raamatu tähtsus õppevahendina ja õppetöö täiendajana on võrdlematu. Kui sageli õpilased ei pane tähele tunnis õpetaja seletusi ja seda mitte pahatahtlikust tähelepanematuses, vaid lihtsalt noortele täiesti andestatavast püsimatusest. Omades kodus vastavaid raamatuid on neile kerge oma eksitust jälle heaks teha. Ei ole karta, et see neid muudaks klassis üldiselt tähelepanematuiks, kuna nad tahavad kindlasti võrrelda kodus loetut õpetajalt kuulduga, et vähemagi erinevuse korral seda teada anda!

Õpilaste juhtimine iseseisvalt raamatute lugemisele, mis aitavad täiendada ja elustada tunnis pakutud õppekavalist ainekku, peab aset leidma juba alg-

kooli esimestest õppeaastatest alates. Laps, kes on harjunud iseseisvalt raamatuid lugema, tunneb südames suurt rõõmu, kui ta oma kogutud teadmisi võib tunnis klassikaaslastega jagada ja aineõpetaja poolt selle töö eest väarikat tunnustamist leiab. Kui selline töötamisviis muutub armsaks, on avatud tee lapse edaspidiseks arenemiseks ja eneseharimiseks. Kool suudab noortele arenemiseks anda ainult algtõuke, suurem ja põhjalikum töö jääb teha ikkagi igaühel enesel. Ja selle töö läbiviimiseks ei ole juhatada noortele paremat vahendit kui raamatute lugemine.

Me teame terve rea meie tuntumaid tegelasi, kes oma positsiooni võlgnevad mitte diplomile, vaid oma tublidusega raamatuist kogutud tarkusele. Bornhöhe, Kitzberg, Martna, Pusta, et loendada ainult üksikuid ja populaarsemaid kujusid, võiksid olla küllaltki ilmekaiks näiteiks kõrgest hariduslikust tasemest, mida saavutab loomupärane intelligentsus raamatute abil.

Süvenedes kirjandusse, rikastub lapse kujutelmade maailm vaadetega, mis näitavad talle õigeid eluväärtusi ja suunavad ka tema enda teotsemise positiivsetele radadele. Laps omandab küpsema arvustusvõime oma huvialade ja sõprade suhtes, valides neist vaid paremiku oma ajaviiteseltsilisiks. Sellega aga on kindlustatud tema puutumatus pahelistest mõjudest, mis nii ähvardava pilvena hõljub alati pedagoogilisel tööpõllul.

Tehes raamatute ostmise sõltuvaks teatavate teenete eest antavast taskurahast, sunnib isiklik raamatukogu last ka kokkuhoidlikkusele ja raamatute paremale käsitlemisele.

Kõik raamatukogu hüved langevad ka kogu perekonnale. Kõigile on kättesaadavaks tehtud hea aja-

viitekirjandus ja kasulikud õppe- ja käsiraamatud. Peale selle on ta ka ehteks kodule, millega lapsele on võimaldatud kaasalöömine kodukaunistamise aktsioonile.

Kokkuhoidu annab ta lasterikkamais perekondades sellegi näol, et kõik õpperaamatud säilitatakse ja neid võivad kasutada nooremad vennad ja õed.

Nii võiksime pikendada lõpmatuseni väärtusliku raamatu ja raamatukogu hüvede loendit. Käesoleva ettekande ülesandeks aga ei ole niivõrra raamatu üldise kasulikkuse hindamine, kuivõrra just tema osa noorsoo kasvatustegurina. Eeltooduga püüti seda võimalust mööda selgitada ja, ühinedes siintoodud hinnanguga, jääks meil veel üle vaadelda võimalusi raamatu sellesuunaliseks rakendamiseks.

Muidugi nõuab sellise huviala lapsele võimaldamine ka teatavaid majanduslikke kulutusi. Soodsa võimaluse neist ülesaamiseks pakub K./Ü. „Loodus“, võimaldades õpilastele raamatute müüki pikaajalise järeelmaksuga, organiseerides õpilaste lugemisringe ja korraldades õpilastevahelisi isiklikkude raamatukogude võistlusi.

Kõik need üritused taotleavad raamatu ja lapse lähendamist. 1) Raamatute järeelmaksuga müügi eesmärgiks on võimaldada igale õpilasele osa võtta raamatukogu rajamisest. Järeelmaksu kestus on arvestatud 4 kuni 8 kuu peale, nii et õpilane saaks oma kohustused õiendada kooli poolaasta lõppedes, olenevalt sellest, kas ta raamatuid tellis oktoobri- või veebruarikuu jooksul. Kui näiteks õpilane ostab veebruarikuul 5 kr. eest raamatuid, siis tuleb tal tasuda tellimise andmisel 1 kr. ja hiljemini iga kuu samuti üks kroon kuni õppeaasta lõpuni.

2) Isiklike raamatukogude võistlused. — Sihiks on ergutada õpilaste huvi ja armastust raamatute vastu. Auhindadeks on õppereisud välismaale, rahalised tasud ja raamatud.

Võistlustingimused on nii koostatud, et iga osavõtja oleks enam-vähem võrdses olukorras. Igaüks teatab enne oma raamatute arvu ja mõõtuandvaks jääb ikkagi võistluse kestel omandatud raamatute arv. Sealjuures on peetud silmas ka seda, et õpilased omandaksid eeskätt väärtuslikke teoseid. (Teose väärtus annab lisapunkte.)

3) Koolide lugemisringide organiseerimise põhimõtteks on teha raamat kättesaadavaks ka kõige piiratamate aineliste võimaluste juures. Lugemisringis, kuhu kuulub 15 õpilast, tuleb ühe raamatu lugemine maksma umbes 5 senti, sealjuures saab ta hiljemini ühtlasi ka 1—3 raamatu omanikuks.

Nii palju kokkuvõttes K./Ü. „Looduse“ uutest aktsioonest.

Otsides lapsele uusi, huvitavaid ja kasulikke tegevusalasid, leian, et raamat on seejuures üheks parimaks lahenduseks. Tänapäeva elu ilma raamatuta on mõeldamatu, seepärast peab noorele aegsasti selgeks tegema raamatu tähtsuse tema elus.

Juhtides Teie tähelepanu soodsaile võimalusile, mis Teile selleks avanevad K./Ü. „Looduse“ siinkäsiteldud aktsioonidega, julgen Teile ühtlasi veel kord rõhutada nende kaugelekuündivat tähtsust noore elus ja kasvatuses.

Ex bibl. univ. Tart.

